

УДК 821 (470+430)

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ: ЛІТЕРАТУРА ПРО ЛІТЕРАТУРУ

Чонка Т.

кандидат філологічних наук, доцент,

Закарпатський угорський інститут

імені Ференца Ракоці II, Україна

tchonka14@gmail.com

Об'єктом цієї наукової розвідки є інтерпретація рецепції сучасного літературного процесу в Україні у творах сучасних українських письменників, зокрема таких різних її представників, як класик української літератури Ліна Костенко (у її першому прозовому романі "Записки українського самашедшого") та постмодерний письменник Юрій Андрухович (у книзі есеїв "Тут похований Фантомас").

Мета статті: аналіз та інтерпретація рецепції сучасного українського літературного простору у цих текстах.

У результаті окреслено досліджено проблеми в ТСН-ках Юрія Андруховича та в романі Ліни Костенко; здійснено цілісний аналіз рецепції стану літератури в сучасному суспільстві, представленого авторами в опрацьованих творах.

У висновках вказано на необхідність збільшення кількості годин у навчальних шкільних програмах для вивчення сучасної української літератури, адже якість літератури й літературної освіти є каталізаторами духовного й інтелектуального рівня суспільства.

Ключові слова: сучасний український літературний процес, Ліна Костенко, Юрій Андрухович.

PROBLEMS OF THE PRESENT THROUGH THE PRISM OF LITERARY INTERPRETATION: LITERATURE ABOUT LITERATURE

Chonka T.

candidate of philological sciences, associate professor,

Ferenc Rókyzsi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Introduction. In the post-Soviet period, new names of writers, the number of which is increasing every year with a powerful wave have joined the Ukrainian literature. It is becoming increasingly difficult for the reader to navigate in this maelstrom of experiments on different subjects, styles, genres, languages, etc. As a result, there are a lot of feedback and reviews. However, this whole process is somewhat chaotic: even a skilled philologist (not that an unprepared reader) has trouble determining the quality of this literature and even more predicting how it will affect people, particularly young people.

The object of this scientific research is to interpret the reception of the contemporary literary process in Ukraine in the works by contemporary Ukrainian writers, in particular, among its various representatives as classics of Ukrainian literature Lina Kostenko (in her first prose novel "The Notes of a Ukrainian Madman") and postmodern writer Yuri Andrukhovych (in the collection of essays "Here was buried Fantomas").

The actuality is primarily due to the subject of the research (literary works by contemporary writers) and object, because contemporary Ukrainian literature helps us to comprehend our present in all its dimensions.

Purpose. The aim of the article is to analyze and interpret the reception of contemporary Ukrainian literature's space in these investigated literary texts.

Results. Conclusions outline the problems in Yuri Andrukhovych's TSN's and Lina Kostenko's novel; a comprehensive analysis is carried out on the reception of literature's condition in the modern society, presented by the authors in the investigated literary works.

Conclusion. The findings indicate that it is necessary to increase the number of hours in school curriculum for teaching the contemporary Ukrainian literature: a society that neglects books and writers risks losing the right and proper education, the possibility of qualitative coexistence, and, ultimately, its own independence – it is much easier to manage human beings which have not moral, cultural, ethical values because by their spirituality and inaction they have already condemned themselves to slavery.

It is proved that the quality of literature and literary education are the catalysts of the spiritual and intellectual level of society.

Key words: modern Ukrainian literary process Lina Kostenko, Yuri Andrukhovych.

По-моєму, гуманітарна катастрофа тепер всесвітня. Мертві тіла валяються не повсюдно, але скрізь повно мертвих душ. І якийсь глобальний Чікіков торгується з глобальним Собакевичем за “золотий мільярд”.

Ліна Костенко “Записки українського самашедшого”

Актуальність дослідження цієї теми зумовлена тим, що сучасна українська література допомагає досягнути наше сьогодення у всіх його вимірах. На особливу увагу заслуговує оцінка митцями сучасного українського літературного простору, адже якість літератури, на нашу думку, є каталізатором духовного й інтелектуального рівня суспільства.

У пострадянський період в українську літературу потужною хвилею влилися нові імена, кількість яких щороку все більше зростає. Читачеві все важче зорієнтуватися в цьому вирі експериментів на рівні тематики, стилів, жанру, мови тощо. Як наслідок – величезна кількість відгуків та рецензій. Проте весь цей процес має дещо хаотичний характер: навіть фахівцю-філологу (не те, що непідготовленому читачеві) проблемно визначити якість цієї літератури й тим більше передбачити, як вона вплине на свідомість людей, зокрема молоді.

Демократичність і свобода слова в цій ситуації – палиця на два кінці: свобода – це невід’ємна основа будь-якої творчості, але лише доти, поки вона не переходить у безвідповідальність: *“Це ж треба так скористатися свободою, щоб напродукувати стільки сміття! Потрібен якийсь літературознавчий Фройд, щоб поставив діагноз цій шизофренічній продукції. Література зробилася, як блошиний ринок – хто що має, несе на продаж. Хоч зі смітника витягне, а виставить на загальний показ. ...Це вже навіть не епатажна література, а блювотна”* (Костенко, 2011, с. 106).

Сучасна критика неодноразово наголошує на відсутності морально-етичного виховного елементу у творчості сучасних українських письменників. Зокрема, у Вікіпедії читаємо: *“Для сучасної української літератури характерне зниження патріотичного та морального пафосу, типового для соцреалізму. Якщо для класичної та радянської літератури були характерні політична заангажованість та визнання за літературою певної виховної суспільної ролі, то завдяки здобуттю Україною незалежності й зникненню цензури, необхідність у цих функціях суспільного опору значно впала. Література вступила в постколоніальну стадію саморефлексії, ставши тільки видом мистецтва”* (1) (Даниленко, 2008, с. 7; Гнатюк, 2005, с. 105).

Проте аналіз видань сучасних авторів останніх років свідчить про те, що проблеми моралі, духовності, культурного й освітнього рівня суспільства посідають у них одне з чільних місць.

Об'єктом дослідження цієї наукової розвідки є інтерпретація рецепції сучасного літературного процесу в Україні у творах сучасних українських письменників, зокрема в таких різних її представників, як класик української літератури Ліна Костенко (у її першому прозовому романі “Записки українського самашедшого”) та постмодерний письменник Юрій Андрухович (у книзі есеїв “Тут похований Фантомас”).

Ліна Костенко – шістдесятниця, витончений естет, класика і традиція української літератури і Юрій Андрухович, постмодерний “бубабіст”, який починав свою літературну кар’єру з епатажу. На перший погляд, що може об’єднувати такі різні постаті? Насамперед те, що вони – наші сучасники, хоча і репрезентують різні літературні покоління. Цікавий факт: Ю. Андрухович народився 13 березня 1960 року, а Ліна Костенко – 19 березня 1930. Їх об’єднало ХХІ століття, літописцями якого вони стали волею долі – жити в Україні сьогодні й не мати змоги залишатися байдужими до того, що тут відбувається (не дивно, що хтось заговорив прозою, а хтось і нецензурною лексикою).

Багато літературознавців досить скептично сприйняли роман Ліни Костенко, зауваживши, що вони не вірять її герою, бо відчувається, що наратором є сама авторка, а не чоловік, та ще й програміст (2). На нашу думку, не має значення, хто є оповідачем, головне – про що йдеться: якщо Ліна Костенко – неперевершена поетеса – перейшла на прозу, для цього були вагомими причини. У випадку з романом “Записки українського самашедшого” – це біль за Україну і українців, сором і страх за людину і людськість, які сліпо котяться в прірву. Недаремно письменниця обрала форму блогу (3) (нагадаємо, що “блог” (англ. blog, від web log – “мережевий журнал чи щоденник подій”) – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються).

Юрій Андрухович під час презентації книги теж наголосив, що його ТСН-ки – це меседжі до читача (меседж (4) (також месидж, з англ. Message) – повідомлення, завуальоване повідомлення, іронія, звернення, попередження, сигнал, короткий зміст чогось, послання. Меседжем може бути і якась думка чи ідея, виражена вербальним або невербальним (у вигляді сигналу, знака) способом, якщо вкладений у неї зміст (через подальше розгортання та осмислення або контекстуально як асоціація чи алюзія) забезпечує усвідомлювану взаємозалежність між учасниками комунікативної взаємодії як аспекту соціальних відносин на основі притаманних їй усталених історичних, духовно-ментальних, соціокультурних форм. Фахівці з політичної комунікативістики під меседжем розуміють таку інформацію в політичних комунікаціях, яка містить певний прихований смисл, що дає реципієнтові додаткові відомості про справжні наміри комунікатора. Меседж має нести певний інформаційний енергетичний імпульс).

Можемо констатувати, що, обравши саме таку форму спілкування зі своїми читачами, письменники прагнуть, щоб принаймні читаючі люди, які презентують справжню еліту України, сприйняли ці меседжі й почали вголос говорити про нагальні проблеми свого суспільства.

Підтвердженням нашої думки є той факт, що Ліна Костенко під час презентації книжки в Харкові (5) наголосила, що настав час обговорювати все разом, бо політикам байдуже і до літератури, зокрема й до її творчості, і до проблем українського суспільства загалом.

Таким чином Ліна Василівна пропонує своєрідний літопис перших чотирьох років ХХІ (з 2000 по 2004 роки) століття у вигляді щоденника 35-річного програміста, а Юрій Андрухович у збірці есеїв подає власні меседжі до українського суспільства з рецепцією на події 2010 – 2014 років, зіставлення яких видається надзвичайно важливим, адже Ліна Костенко завершує свій роман оптимістичними сподіваннями змін на краще, які були б природним ходом розвитку подій після Майдану, а Юрій Андрухович констатує події, якими жила Україна через десять років потому.

Мета статті – аналіз та інтерпретація рецепції сучасного українського літературного простору в аналізованих текстах.

Простежимо, як саме були сприйняті ці “меседжі” першими реципієнтами-критиками. Олег Коцарев визначив роман Ліни Костенко як діагноз інтелігенції, яка вміє тільки плакати: “Уважно і засмучено головний герой виписує проблеми України: політичне зрадництво, хронічні поразки, екологічні катастрофи, занепад культури, мови і мовної культури... А от що менш очікуване – то цитування, наприклад, одного давнішого вірша Юрія Андруховича зі знаменитими рядками про хворобу: нею можна пишатись, вона психічна” (6).

Як зазначає одна з читачок ТСН-ок Ю. Андруховича у своїй рецензії (7): “Ця книга – зріз історії України останніх років. Це штрихові замальовки “битовухи” нашого життя, яку ми вже не помічаємо. Бо в ній народжуємося, у ній живемо і сприймаємо це, як належне. Ми звикли, що заробляти – тільки в Італії, що “касиршам” на вокзалах не обов’язково бути привітними, але все добре, поки по телевізору крутять “нормаліні”, поки можна дискутувати про долар та політику. “У нашому суспільстві не існує ні емігрантів, ні безробітних, ні бідних”. У 2011 з екранів, як мантру, повторювали “Толовне, щоб не було війни”, а далі – сюжети з обличчями політиків та обіцянок прав, гарантій, реформ. ...Майдан минув, а суспільство знову затягується в ту ж трясовину. І насправді не так багато змінилося”.

Як наголошує літературознавець Д. Дроздовський (2015), “автор недаремно обирає жанр есеїв, адже есеї за визначенням – те, що має спонукати людину до мислення, провокуючи залучати в поле рефлексії найгостріші суспільно-політичні питання, які часто перебувають “під табу”. Загалом, Андрухович вірить у людину і пропонує цю книжку читачеві тому, що вірить у можливість “позитивного переродження”.

Об’єктом дослідження є актуальні проблеми українського суспільства, зокрема рівня сучасної української літератури, порушені Ліною Костенко в романі “Записки українського самашедшого” та книзі есеїв Юрія Андруховича “Тут похований Фантомас”, які так уперто ігнорують наші сучасники, а тому й залишаються нерозв’язаними.

Нашими завданнями є:

– виокремити та окреслити досліджувані проблеми в ТСН-ках Ю. Андруховича та в романі Ліни Костенко;

– дати цілісний аналіз рецепції стану літератури в сучасному суспільстві, представленого авторами в цих творах.

У процесі дослідження збірки Юрія Андруховича ми виокремили три основні проблемно-тематичні групи: за кількістю ТСН-ок найбільше присвячено проблемам музики (“Бенкетні канти злих часів”, “Ковток Дилана”, “ФМ і fm”, “За ґратами”, “Кримінальні хроніки”, “Із різдвом Давидовим”, “Соло для барабанів”, “Поля Атенрай”, “Зорн і радість”, “Концерт із ведмедем”), літературі (“Ліжко його українське”, “Холод”, “Від перекладача”, “Перший національний порнограф”, “Як здобути свободу?”) і кіноматографу (“Улюблена французька фраза”, “Спецоперація “К”, “Ковток Дилана”, “Тагу і табу”, “Тут похований Фантомас”).

Почнемо з назви, сенс якої розкрито в однойменній ТСН-ці “Тут похований Фантомас” (Андрухович, 2015, с. 74–76).

“А що тепер? Що вони дивляться? свої профілі в гуглях, тим і живуть. А це? Невже ту саму нечисть, що й їхні батьки в телевизорах?” (Андрухович, 2015, с. 76).

Важко не погодитися з автором, адже сучасна молодь “виховується” насамперед засобами телебачення, яке не вимагає жодних інтелектуальних зусиль, забуло, що таке катарсис і справжня краса. І так буде продовжуватися, допоки батьки не схаменуться і не втратять свою терпимість і до українського телебачення, і до своїх дітей.

Літературі присвячено відносно невелику кількість ТСН-ок, проте в них влучно окреслено проблеми взаємин книжки і читача, книги, письменника і суспільства в сучасній Україні:

- письменник та його місце в суспільстві;
- література в житті молодих людей;
- втрата цінності книги через захоплення Інтернетом;
- вплив літератури на формування свідомого громадянина.

“Ліжко його українське” (Андрухович, 2015, с. 30–32).

“Найкращий поет – мертвий поет”, – за таким принципом оцінюють поетів у нашій країні її чиновники та президенти. Зрештою, чи тільки вони? Найвища форма вшанування поета – це поховати його. У виняткових випадках – це й перепоховати... поет Назар Гончар...

і за життя був серед найкращих... А тепер навіть міністерство освіти вже має повне право публікувати його твори в навчальних програмах... має принаймні повне право не вилучати їх з відомств", якщо "...Назарові твори видадуться йому підозрілими, безідейними або ще, чого доброго, націоналістичними" (Андрухович, 2015, с. 30).

"Любити слово – не штука. Спробуй у слові штуку вилюбити. Усі сенси, нонсенси й нюанси вдало донести. Донесеш вдало – такий вірш доносом назовуть. Або м'якше – донесенням. Такий поет називається доносієм. Або донором. Є серед поетів усякі. Віршомази є. Віршиорізи. Віршиолази. Віршиолами. Віршиоловів не вистачає. Бо вірші не пишуться – ловляться" (Андрухович, 2015, с. 31).

"Такої дивовижної здатності вслухатись у слово, у сполучення слів, руйнувати банальні й зачовгані містки між ними і вмить зводити нові, абсолютно свіжі й чисті, я ніде більше не зустрічав... Назар Гончар був арлекіном Львова і арлекіном мови, української. Із його участю вона робилася геніальною та універсальною, ніби закон усесвітнього мерехтіння... Нині його б чимраз частіше затримували на вулицях наших міст за чудернацький вигляд. Ознакою невірної та злої країни є те, що чудувати в ній небезпечно – за тебе візьмуться як не бандюгани, то міліція. Ознакою невірної та злої країни є також те, що бандюгани і міліція нічим навізаєм не відрізняються" (Андрухович, 2015, с. 32).

"Я прошу вас хоча б найближчими днями послухати й почитати його. Він же насправді є, нікуди він не зникав. Спілкуймося з ним – і всім стане краще, я певен" (Андрухович, 2015, с. 31).

"Від перекладача" (Андрухович, 2015, с. 134–136).

"От у Франківську, схоже, доживають віку останні пристойні книгарні. Книжок у мене майже не купують", – розповідає власник однієї з них, мій давній знайомий. "Це просто депресія... Люди наче прибиті якісь... тепер нікому й нічого вже не треба" – "І що, навіть студентам?"... "І їм теж... А що? Усі реферати й так в Інтернеті" (Андрухович, 2015, с. 135).

"Як здобути свободу?" (Андрухович, 2015, с. 162–164).

"В Болгарії «один із трендів – виходити на мітинги, тримаючи перед собою в руках книжки, самі вже назви яких натякають на ситуацію й перегукуються з порядком денним протестів. Тисячі активних читачів демонструють громадянську позицію назвами творів та іменами авторів..." (Андрухович, 2015, с. 163).

З вище процитованого можемо зробити висновок: суспільство, у якому нехтують книгою й письменниками, ризикує втратити право й на належну освіту, можливість якісного співмешкання та й, зрештою, власну незалежність, адже людьми, у яких відсутні моральні, культурні, етичні цінності, набагато легше керувати, бо вони своєю бездуховністю й бездіяльністю вже прирекли себе на рабство.

Ігор Котик у своїй рецензії "Записки..." Ліни Костенко у двох ракурсах: суспільно-політичному та літературно-критичному (8) "звинувачує" головного героя роману ("з-голосом-Ліни-Костенко") у негативному, зневажливому ставленні до сучасної української літератури: "І тут, власне, проситься слово про згадану літературну дискусію й естетичні смаки, про які буцімто не сперечаються. Незважаючи на те, що книжок наш оповідач (любитель Петрарки!) майже не читає, йому дуже свербить поставити діагноз усій сучасній літературі. Ось як він її називає: "сміття", "шизофренічна продукція", "блювотна література" (с. 106), "заслинене матюками плюгавство" (с. 153). З погляду програміста-з-голосом-Ліни-Костенко, літератури тепер в Україні нема, тож жодних прізвищ вона (він) не згадує. ...І цілком можливо, що майбутні українські читачі ставитимуться до книжки Ліни Костенко так, як ставиться її герой до сучасної літератури. Тут не йдеться про якусь помсту – мова про те, що можуть бути проблеми зі сприйняттям шістдесятницької високопарно-поетичної риторики, публіцистичних тирад, моралізаторства й необов'язкового подієвого баласту".

Проаналізуємо, наскільки правомірним є таке “звинувачення”. Під час презентації роману в Харкові в 1911 році Ліна Костенко в переповненій слухачами залі театру зауважила: “Говорять, що українська література нікому не потрібна, що молодь не читає, але ж тираж роману і кількість слухачів у залах доводять, що зовсім ні – якщо якісно, то читають і без епатажу”.

На питання “Що таке сучасний літературний процес?” Ліна Костенко відповіла: “Кожен, що хоче, те й лопоче”: “Не в річці Геракліта... еліта укрусчліта тонула в матюках”. Зі щирою симпатією Ліна Василівна говорить про Сергія Жадана та Юрія Андруховича, вважаючи їх справді талановитими. Не подобається Лесь Подерв’янський через перенасичення його текстів нецензурною лексикою: “Наша література перейняла “воровську феню”... А чому? ...Це не сміливість – жлобське суспільство!”

Однією з найважливіших причин нелюбові до української літератури чимало людей вважають шкільну програму. На цю репліку слухачької аудиторії письменниця відповіла, як завжди, лаконічно й вичерпно: “Говорять, що діти в школі не люблять української літератури, – читати її треба по-людськи – от і полюблять”. Отже, любов до літератури, на думку письменниці, насамперед починається зі шкільного вчителя.

Звернемося безпосередньо до тексту роману (який можемо назвати літописом проблем сучасного суспільства, й не тільки українського), екстраполюючи свою увагу на питаннях літератури, висвітлених у ньому.

Справді, зустрічаємо досить категоричні висловлення-характеристики сучасного літературного процесу, зокрема:

“Шизоїдний селъ свідомості заливає суспільство. Слово знецінилось. Мова втрачає пульс. Виникають якісь культу й культики. Речники порожнечі приколюються в епатаж. Увійшли в моду ялові молодички, що описують секс. Шибздики й симулякри викаблужуються в цинізмі. Той убрався в пір’я, рекламує презервативи. Той просторікує про оральний секс, той заповзявся писати виключно матом. А всі разом хочуть насясти на великих, витерти ноги об попередників, проголосивши у тональності язикатої Хвеськи: “Літератури у нас нема”.

А якщо у вас нема літератури, і нема культури, і нема історії, – то чого ж я тут мучуся, ідти ви під три чорти!” (Костенко, 2011, с. 105).

“Тутешній постмодернізм – це капітуляція... Все post і post. ...Двадцять років мали до диспозиції, творили нову літературу, і що ж? ...Підхопили постмодернізм, як вітрянку, розчухали до крові, ну, і яке ж тепер обличчя літератури?” (Костенко, 2011, с. 106).

“...А що, читати теперішніх пофігістів? Ту письменчку, приміром, що назвала свою матір фригідною, а мужчин своєї нації... Гидую повторити, як вона назвала мужчин своєї нації. Чи тих биндюжників слова, що допінгують свою нездарність цинізмом? Чи тих потасканих німфеток, що все вивертають свій “тілесний низ”?” (Костенко, 2011, с. 115).

Конкретних імен нема, проте читач, ознайомлений з творами сучасних письменників, добре розуміє, про кого йдеться, зокрема й перифраз про Оксану Забужко з її скандалним романом “Польові дослідження з українського сексу”.

Проблема сучасної літератури не лише у виборі низькопробної тематики й матерній мові, розрахованій на посереднього читача, а й у відсутності висококваліфікованої критики й особистої авторської цензури:

“Сьогодні День свободи преси. ...Свобода справді є. Пиши що хочеш. В тюрму не посадять, у психушку не запроторять. Але можуть убити.

Цензури немає. Натомість є її єзуїтський різновид – темники. Тобто інструкції зверху, списки рекомендованих тем. Щось навіть гірше, ніж заборона. Інтоксикація слова, внутрішньовенне вливання брехні.

А от кому тепер на правду свобода – то це бульварній пресі і жовтій. Тиражі великі, поліграфія супер. [...] Культивується порно, приблатняк, матерщина. У нас тепер така свобода, наче

сміттєпровід прорвало. Свобода хамства, свобода невігластва, свобода ненависті до України. Все, що є нищого й зловорожого, вигрівається під сонцем нашої демократії. Україною правлять люди, які її не люблять і яка їм чужа” (Костенко, 2011, с. 129–130); “Краще б такої України взагалі не було. Мріяли б про неї, боролися б. Підросли б нові покоління, ладні за неї життя віддати. Література була б – хай заборонена, хай самвидавська, але ж література, а не це заслинене матюками плюгавство” (Костенко, 2011, с. 153).

Співзвучними до думок Андруховича є й роздуми про моду на читання, вартість книжок, потреба у книгарнях: “Підручників не вистачає. Книжки шалено дорогі. Та тепер вже й не модно читати. Тепер модно ловити кайф. Хто тепер читає Флобера, Байрона чи Шекспіра? [...] Тепер час просунутих. Час рімейків, сиквелів і адаптацій. Кажу батькові: – Скоро література взагалі не буде потрібна. Що ж ти перекладаєш класику? Хто буде читати великих?” (Костенко, 2011, с. 192); “...Щось вичерпується у людства. Людство й не помітило, що перестало створювати казки, і навіть розповідати їх дітям на ніч. Є в нього і Ейнштейн, і Гейтс, і глобальна мережа, і космічні станції. Є Міккі Маус і Гаррі Поттер. Але немає Андерсена. Як помер понад століття тому, так більше й не з’являвся” (Костенко, 2011, с. 195); “Приміщення вихоплюють з-під редакцій. З-під академічних інститутів. Оце вчора стояв газетний кіоск, сьогодні там лахи розвісили. Щойно була книгарня, а вже – бутік. Бар. “Еротичний клуб” (Костенко, 2011, с. 294); “Коли я останній раз от просто так полежав і подивився у стелю? Коли прочитав якусь книжку? Уже й не пам’ятаю. Ще мемуари, документалістику, наукову брошуру, а література не йде. Може, така література, чи такий я?

– Це література перехідного періоду, – каже мій батько. – Прийде наступне покоління і створить справжню.

То вже ж прийшло. І створило” (Костенко, 2011, с. 307).

Оповідач у фіналі робить невтішні висновки: “Свобода, рівність і блядство! – такий парафраз охлократії. Естетика нуворішиів. Диктат грошових мішків. Моральний ексгібіціонізм придурків. На цьому постане література нового часу. На цьому розквітне шоу-бізнес. На цьому нові покоління втрачатимуть сенс життя” (Костенко, 2011, с. 285), підтверджені ще й відмовою друкувати його “Записки...”: “Видавництво й справді не взяло. І їх можна зрозуміти. Вони вже були прогоріли на українській літературі, і тепер їм потрібні гарантії, що видання не буде збитковим. А хто ж їм такі гарантії дасть? Тим більше, під невідомого автора. От якби я сам спонсорував це видання і сам закупив тираж, тоді інша річ. А так вони покрутили дискетку в руках і навіть з деяким жалем віддали. Порадили підсилити інтригу, підкинути сексу, сублімувати інформацію в детектив. І неодмінно щоб хтось подбав про розкрутку” (Костенко, 2011, с. 311).

Отже, засобами іронії, яка доходить до нищівного сарказму, автори наголошують, що за такого ставлення до літератури неважко втратити свою національну ідентичність і людську гідність, адже література є виявом моральності й культури нації або їх цілковитої відсутності. Письменники акцентують на тому, що зневажливе або байдуже ставлення до неї призводить до деградації суспільства: держава, в якій не помічають цих проблем, приречена.

Прикро, що в шкільних програмах відведено занадто мало часу для вивчення сучасної літератури: за навчальною програмою загальноосвітніх навчальних закладів (зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 826) (9), в 11 класі (рівень стандарту, академічний рівень) для вивчення сучасної літератури відведено 2 уроки, тобто 90 хвилин, на яких пропонують вивчити, цитуємо: “Історико-культурна картина літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. (на шляху до нового відродження). Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, “Нова дегенерація”, “Пропапа грамота”, “ЛуГоСад” та ін.). Творчість Г. Пагутяк, Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука, В. Слапчука та ін. Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Література елітна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років,

його риси. Сучасні часописи та альманахи”. Для профільного рівня – 3 уроки і 2 для огляду російськомовної української поезії. Результатом такого поверхового ознайомлення нерідко є думка молоді про відсутність сучасного літературного процесу, тому вважаємо, що ця проблема вимагає нагального її перегляду: збільшення годин і введення до програми нових імен та творів для вивчення. Безумовно, для уникнення певних казусних випадків (як це сталося з уведенням до підручника з української літератури для 8 класу казки на новий лад про Червону Шапочку Євгена Дударя та уривків із повісті “Льох” В. Медвідя до шкільної хрестоматії (Сучасна українська література..., 2006)) необхідно вкрай обережно обирати тексти для вивчення. Мусимо пам'ятати, що завдання викладача (учителя) шляхом вивчення творчості сучасних авторів вплинути на формування життєвих ідеалів та пріоритетів молоді.

Завдання філолога – донести до учнівської молоді думку про те, що суспільство, у якому нехтують книгою й письменниками, ризикує втратити право й на належну освіту, можливість якісного співмешкання та й, зрештою, власну незалежність – людьми, у яких відсутні моральні, культурні, етичні цінності, набагато легше керувати, бо вони своєю бездуховністю й бездіяльністю вже прирекли себе на рабство; довести, що якість літератури й літературної освіти є катализаторами духовного й інтелектуального рівня суспільства.

У своїй статті ми не претендували на вичерпне висвітлення досліджуваної теми, адже добре усвідомлюємо її масштабність. Проте, обравши предметом аналіз творчого доробку авторів-сучасників, маємо на меті довести необхідність популяризації текстів сучасних українських авторів серед молоді для її долучення до обговорення важливих проблем нашого сьогодення і усвідомлення нею відповідальності за власну долю, долю свого народу й людства загалом.

Примітки

1. <https://uk.m.wikipedia.org> – 07.07.2019.
2. <https://www.livelib.ru/book/1000458052-zapiski-ukrayinskogo-samashedshogo-lina-kostenko> – 07.07.2019.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Блог> – 07.07.2019.
4. <http://myslovo.com/?dictionary> – 07.07.2019.
5. <http://life.pravda.com.ua/culture/2011/02/15/72990/> – 08.07.2019.
6. texty.org.ua/pg/article/kulch/read/26462/ – 08.07.2019.
7. <http://volyn.tabloyid.com/art/tut-pohovanyy-fantomas-abo-knyga-pro-pokaranyh-poganoyu-muzykoju> – 09.07.2019.
8. bukvoid.com.ua 2011 /02/10.
9. <http://mon.gov.ua/content/> - 07. 07. 2019.

Література

- Андрухович, Ю.І. (2015). *Тут похований Фантомас*. Брустурів: Дискурсус.
- Гнатюк, О. (2005). *Процання з імперією. Українські дискусії про ідентичність*. Київ: Критика.
- Даниленко, В.Г. (2008). *Лісоруб у пустелі: письменник і літературний процес*. Київ: Академвидав.
- Дроздовський, Д.І. (2015). *Юрій Андрухович: чому Україна любить шабаш?* Взято з <https://dt.ua/CULTURE/yuriy-andruhovich-chomu-ukrayina-lyubit-shabash-.html>
- Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.* (2006): [Для ст. шк. віку]: / Упорядкув. текстів, передм., підготовка навч.-метод. матеріалів І.М. Андрусяка. Київ: Школа.
- Яцута, Е. (2015). *“Тут похований фантомас” або книга “про покараних поганою музикою”*. Взято з <http://volyn.tabloyid.com/art/tut-pohovanyy-fantomas-abo-knyga-pro-pokaranyh-poganoyu-muzykoju>

References

- Andrukhovych, Yu. (2015). *Tut pochovanyj Fantomas*. Brusturiv: Dyskursus.

- Hnatiuk, O. (2005). *Proshchannia z imperiyeiu. Ukrains'ki dyskusii pro identychnist'*. Kyiv: Krytyka.
- Danylenko, V.G. (2008). *Lisorub u pusteli: pys'mennyk I literaturnyj process*. Kyiv: Akademydav.
- Drozdovs'kyi, D. (2015). *Yurij Andrukhovych: chomu Ukrayina liubyt'shabash?* Vziato z <https://dt.ua/CULTURE/yuriy-andruhovich-chomu-ukrayina-lyubit-shabash-.html>
- Kostenko, L.V. (2011). *Zapysky ukrains'koho samashedshoho*. Kyiv: "A-ba-ba-ha-la-ma-ha".
- Suchasna ukrains'ka literature kintsia XX st. – pochatku XXI st.* (2006): [Dlia st. shk. viku]: / Uporiadkuv. tekstiv,peredm., pidhotovra navch.-matod. materialiv I.M. Andrusiaka. Kyiv: Shkola.
- Yatsuta, E. (2015). *"Tut pokhovanyj fantomas" abo knyha "pro pokaranykh pohanoi muzykoiu"*. Vziato z <http://volyn.tabloyid.com/art/tut-pohovanyy-fantomas-abo-knyga-pro-pokaranyh-poganoymuzykoyu>